

RAZVOJ I DJELOVANJE UČITELJSKIH UČILIŠTA U ŠIBENSKO-KNINSKOJ ŽUPANIJI

Sažetak: *U radu se donosi prikaz razvoja i djelovanja učiteljskih učilišta u Šibensko-kninskoj županiji: Učiteljske škole u Šibeniku, Učiteljske škole u Kninu te Pedagoške akademije u Šibeniku. Učiteljska škola obrazovala je učitelje za rad u nižim razredima osnovne škole. Pedagoška akademija obrazovala je nastavnike za potrebe i nižih razreda osnovne škole – tzv. razredna nastava i nastavnike za potrebe viših razreda osnovne škole – tzv. predmetna nastava. Pored navedenih institucionalnih oblika izobrazbe učitelja, iznosi se i rad učiteljskih tečaja. Svojom su djelatnošću Učiteljska škola u Šibeniku, Učiteljska škola Kninu, Pedagoška akademija u Šibeniku, kao i različiti učiteljski tečajevi, dali velik doprinos razvoju školstva na čitavom područja Šibensko-kninske županije.*

Ključne riječi: *Učiteljska škola u Šibeniku, Učiteljska škola u Kninu, Pedagoška akademija u Šibeniku, učiteljski tečajevi, osnovno školstvo, izobrazba učitelja*

Sustav izobrazbe učitelja u Hrvatskoj mijenjao se tijekom vremena u skladu s općim društvenim razvojem, razvojem znanosti i potrebama prakse. Prve škole odnosno tečajevi za izobrazbu učitelja u Hrvatskoj javljaju se krajem 18. stoljeća. Početak rada učiteljskog tečaja u Zagrebu 3. rujna 1776. godine smatra se početkom izobrazbe učitelja u Hrvatskoj. Prva samostalna učiteljska škola u Hrvatskoj osnovana je 1849. godine u Zagrebu i trajala je dvije školske godine. S vremenom se učiteljska izobrazba produžuje na tri odnosno četiri školske godine. Izobrazba učitelja u učiteljskim školama provodi se do šk. god. 1960./61. kada je upisana posljednja generacija učenika (maturirali 1965. godine). Godine 1961. započela je izobrazba učitelja na pedagoškim akademijama – višim školama za obrazovanje nastavnika razredne i predmetne nastave u osnovnim školama. Učiteljske škole i pedagoške akademije dale su velik doprinos razvoju osnovnog školstva te pedagojske teorije i prakse. S punim opravdanjem se može kazati da se «način obrazovanja učitelja i nastavnika treba vrednovati i

ocjenjivati povijesno i dijalektički kao pojavu i potrebu privredno-društvenih i političko-ideoloških prilika, da bi se mogle sagledati njegove vrijednosti, nedostaci i slabosti.» (Čop, M., 1990., str. 37.).

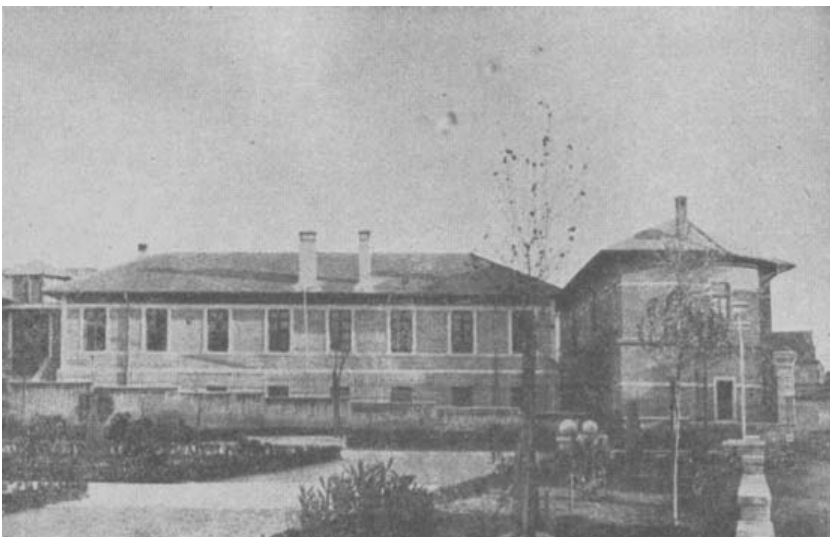
Na području Šibensko-kninske županije djelovala su tri učiteljska učilišta: Učiteljska škola u Šibeniku, Učiteljska škola u Kninu i Pedagoška akademija u Šibeniku.

1. UČITELJSKA ŠKOLA U ŠIBENIKU: RAZVOJ I DJELOVANJE

Godine 1921. *Muška učiteljska škola iz Arbanasa kraj Zadra*, rješenjem Ministarstva prosvjete iz Beograda, preseljena je u Dubrovnik sa svim učenicima i nastavnicima. Smještena je u zgradu *Ženske učiteljske škole*. Potrebe za učiteljskim kadrom bile su velike. «Specialno kod nas, država treba da pokloni svu pažnju definitivnom smeštaju i reorganizaciji muškog preparandija, čiji su opstanak, koji je bio osuđen na propast italijanskom okupacijom i aneksijom Zadra, jedva spasili svojim samopregorom, njegov požrtvovani direktor i isto tako rodoljubivi nastavnički zbor. Kako je zagorska, naročito severna Dalmacija, ostala skoro bez učitelja i osnovnih škola, kako je i inače mnogo u tom pogledu zaostala iza primorske i srednje Dalmacije, to je apsolutno nužno, da se muški preparandij prenese ili u Šibenik ili u Split iz Dubrovnika, gde je lanjske godine proizvorno smješten i zbog relativne udaljenosti i drukčijih životnih prilika sasvim nezgodan i s neruke za omladinu iz severne Dalmacije.» (Ležaić, M., 1922., str.96.). Zalaganjem školskih nadzornika Ilije Dizdara (1877. – 1929.) i Ivka Radovanovića (1878.-1938.) te u skladu s rješenjem Ministarstva prosvjete iz Beograda od 15. srpnja 1922. godine *Muška učiteljska škola iz Dubrovnika* preseljena je u Šibenik. Učiteljska škola u Šibeniku s radom je započela u šk. god. 1922./23. Za potrebe škole adaptirana je posebna zgrada koju su Talijani za vrijeme okupacije sagradili za potrebe svojih časnika. Svečano otvaranje škole uslijedilo je 30. studenog 1922. godine. Školovanje u učiteljskoj školi traje četiri godine. Uz školu je djelovala i jednorazredna osnovna škola koja je imala ulogu vježbaonice. Nešto kasnije, 1926. godine, umjesto postojeće vježbaonice sagrađena i škola u kojoj će biti učionice s potrebnom opremom za učenike i hospitante učiteljske škole. U učiteljskoj školi su se «pored novoupisanih đaka u I razred upisali i učenici bivše Muške preparandije iz Arbanasa, koji su nastavili školovanje u Dubrovniku.» (Perić, I., 1965., str. 172.). Uvjet za upis u školu bila završena mala matura u građanskoj školi ili gimnaziji. S obzirom na spol polaznika, škola je bila mješovitog tipa. Kraće vrijeme uz školu djeluju tzv. pripremna odjeljenje za one učenike koji nisu završili nižu srednju školu.

Ta odjeljenja ubrzo prestaju s radom. U skladu sa službenom politikom «cilj učiteljske škole bio je razvijanje svijesti o pripadnosti novoj vlasti i državi na čelu s kraljem. Istodobno, učiteljska škola trebala je da bude žarište nacionalnog i kulturnog napretka.» (Zaninović, M., 1984., str. 62.).

Na samom početku rada, školovanje u Učiteljskoj školi u Šibeniku kao i u svim učiteljskim školama u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca trajalo je četiri školske godine. Tijekom prvog razdoblja rada, nastava se izvodila po predratnoj tzv. *obučnoj osnovi* (nastavnom planu i programu). «Nastavni planovi i programi učiteljskih škola u Kraljevini SHS nisu bili ujednačeni i stalni, nego su se često mijenjali, a uz to bili opterećeni velikim brojem predmeta. Pedagoška grupa predmeta (opća pedagogija, povijest pedagogije, psihologija, metodika i školski rad) bila je prožeta Herbartovom pedagogijom. Učenici su se služili knjigama Stjepana Basaričeka koje je napisao krajem XIX i početkom XX stoljeća.» (Zaninović, M., 1984., str. 62.).

Prilog 1: Zgrada Učiteljske škole u Šibeniku (oko 1935. godine)

Do školske godine 1929./30. Učiteljska škola u Šibeniku promijenila je više ravnatelja. Dužnost ravnatelja obavljali su: Augustin Grgić, Marijan Belić, Tadija Dujmović, dr. Mirko Perković, Ivo Belotti, Šimun Urlić, Miho Dulčić i Mirko Ležaić.

Školske godine 1929./30. školovanje u Učiteljskoj školi u Šibeniku, temeljem Zakona o učiteljskim školama, produženo je za jednu školsku godinu te sada traje pet godina. Uvjeti za upis u učiteljsku školu, u skladu s novim Zakonom, bili su: dobro zdravstveno stanje, završena gimnazija i položen niži tečajni ispit. Kraće vrijeme mogli su se upisati i učenici koji su završili građansku školu i položili malu maturu, ali su morali imati odličan uspjeh. Novi (privremeni) nastavni plan i program donesen je 1931. godine (Prilog 2). Novost u nastavnom planu i programu, pored školovanja koje traje pet godina, bilo je i uvođenje seminara iz pedagoške skupine predmeta, povijesti s geografijom, prirodne skupine predmeta, narodnog jezika s književnošću i stranog jezika (IV. razred), te pedagoške skupine, narodnog jezika s književnošću i stranog jezika (V. razred). Nastavnike u školi je postavljalo Ministarstvo prosvjete iz Beograda.

Školska godina	Broj učenika
1923./24.	207
1924./25.	297
1925./26.	274
1926./27.	246
1927./28.	237
1928./29.	213
1929./30.	161

Prilog 2: Kretanje broja učenika u Učiteljskoj školi u Šibeniku

Predmeti	R a z r e d				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Psihologija s logikom	—	—	4	—	—
Opća pedagogija	—	—	—	4	—
Historija pedagogije	—	—	—	—	2
Metodika	—	—	—	2	2
Školski rad	—	—	—	4	6
Školska organizacija i administracija	—	—	—	—	1
Narodna ekonomija i osnovi sociologije	—	—	—	—	2
Vjeronauk	2	2	2	2	2
Narodni jezik	4	4	3	3	3
Strani jezik	3	3	3	3	2
Povijest	2	2	2	3	2
Zemljopis	2	2	2	—	1
Pririodopis	3	2	2	2	—
Kemija s tehnologijom	2	2	—	—	—
Fizika	3	3	3	2	—
Matematika	3	3	3	2	—
Higijena	—	—	—	—	2
Poljoprivreda i domaćinstvo	2	2	2	—	—
Pjevanje	1	1	1	1	1
Sviranje	2	2	1	1	—
Ručni rad	2	2	2	—	—
Gimnastika	2	2	2	2	2

Prilog 3: Nastavni plan za učiteljsku školu (1931.).

Uz Učiteljsku školu i dalje djeluje vježbaonica. Vježbaonica ima pet razrednih odjeljenja, s tim da se peti razred kombinirao s četvrtim razredom. Razlog tome je da se učenici, koji odlaze raditi u male seoske škole koje imaju kombinirana odjeljenja, dobro osposobe za rad. Učitelje vježbaonice, kao i sve nastavnike u Učiteljskoj školi, postavljalo je Ministarstvo prosvjete iz Beograda.

«Vijeće nastavnika s vremenom se popunjavalo jer su dolazili mlađi nastavnici s tek završenim Filozofskim fakultetom i Visokom pedagoškom školom u Zagrebu, koji su šire gledali i slobodnije prilazili rješavanju nastavnih i odgojnih problema. Odnos nastavnika i učenika s vremenom se mijenjao, iz škole je nestajalo formalizma i ukočenosti između nastavnika i učenika.» (Zaninović, M., 1984., str. 64.).

Razvoj učiteljske škole u Šibeniku naglo opada. «Ondašnji režim nije dovoljno vodio brigu o razvoju škole, dapače radilo se o tome da se škola ukine, te u šk. godini 1933./34. i 1934./35. nije upisivan I razred. (...) Početkom šk. g. 1935./36. ponovo je otvoren I razred što je značilo da škola produžava život.» (Perić, I., 1965., str. 172.).

Razdoblje između dva svjetska rata obilježavaju različita društvena previranja. Učenici su pokrenuli list *S. S. Kranjčević* 1930. godine, koji je zbog svojih stavova uskoro i zabranjen. Godine 1932. osnovano je učeničko udruženje *Preporod*.

U školskoj godini 1934./35. Učiteljska škola u Šibeniku ima tri razredna odjeljenja (treći, četvrti i peti razred.). Po tri razredna odjeljenja prisutna su i tijekom sljedeće tri školske godine. U šk. god. 1935./36. zastupljeni su prvi, četvrti i peti razred, u šk. god. 1936./37. prvi, drugi i peti razred dok su u šk. god. 1937./38. zastupljeni prvi, drugi i treći razred.

Nastavničko vijeće Učiteljske škole u Šibeniku u šk. god. 1937./38. vidljivo je iz Priloga 4: (***) *Izveštaj za školsku 1937./38. godinu*, Državna učiteljska škola u Šibeniku, str. 6-9.):

Br.	Prezime i ime	Zvanje	Glavna i sporedna struka	Predmet(i) koje predaje
1.	Tomov T. Kvintilijan	direktor	matematika i nacrtna geometrija, fizika	matematika
2.	Zlatar Zvonimir	profesor	klasični jezici i književnost	prešao u Mušku realnu gimnaziju u Split
3.	Ležaić Mirko	profesor	srpskohrvatski jezik, historija, geografija	srpskohrvatski jezik, geografija
4.	Andrijašević Mladen	profesor	srpskohrvatski jezik, historija, geografija	dodijeljen na rad Prosvjetnom odjeljenju u Splitu

5.	Škalko Klonimir	profesor	pedagogika, psihologija, narodna književnost	psihologiju, srpsko-hrvatski, muški ručni rad
6.	Kušar Nada	profesor	zoologija, botanika, kemija, minerologija i geologija	botaniku, kemiju, domaćinstvo, gimnastiku
7.	Kebeljić Branko	profesor	pedagogika, psihologija i logika, etika, istorija filozofije i estetika	francuski i njemački jezik
8.	Marinčić Marko	profesor	matematika, eksperimentalna fizika	matematika
9.	Žižić Antun	profesor	zoologija, botanika, kemija, minerologija i geologija	zoologija, prirodopis, poljoprivreda, muški ručni rad
10.	Muić Bogumila	profesor	matematika, fizika, kemija	dodijeljena na rad Ženskoj realnoj gimnaziji u Split
11.	Heruc Eugenija	nastavnica	Njemački jezik, narodna književnost, narodni jezik	dodijeljena na rad Građanskoj školi u Kraljevici
12.	Batinica Josip	profesor	opća istorija, narodna istorija, geografija	historija, geografija, fizika, crtanje
13.	Karaman Srećko	učit. vješt.	pjevanje i sviranje	pjevanje i sviranje
14.	Zorić don Krešimir	hon. nast.	vjeronauk za rimokatolike	Rimokatolički vjeronauk
15.	Rendić Ivanka	hon. nast.	ženski ručni rad	ženski ručni rad
	Služitelji:			
1.	Dešpalj Aleksandar		služitelj II grupe	
2.	Vukić ud. Anica		služb. dnevn.	

Prilog 4: Nastavno osoblje Učiteljske škole u Šibeniku na kraju šk. god. 1937./38.

Nastavničko vijeće Vježbaonice Učiteljske škole u Šibeniku na kraju šk. god. 1937./38. vidljivo je iz Priloga 5 (isti izvor, str. 35.).

Br.	Prezime i ime	Zvanje
1.	Tomov T. Kvintilijan	direktor Učit. škole
2.	Troskot Petar	učitelj na radu u vježbaonici
3.	Nekić Dragutin	učitelj na radu u vježbaonici
4.	Kaleb Vjekoslav	učitelj na radu u vježbaonici
5.	Vukov Ivan	učitelj na radu u vježbaonici
6.	Zorić don Krešimir	vjeroučitelj učit. škole
7.	Rendić Ivanka	hon. nast. Učit. škole

Prilog 5: Nastavno osoblje Vježbaonice Učiteljske škole u Šibeniku na kraju šk. god. 1937./38.

Godine 1939./40. stupio na snagu novi nastavni plan i program za učiteljske škole (prilog 6).

Učiteljska škola — Nastavni plan 1939/40.

P R E D M E T I	Broj sati tjedno				
	I r.	II r.	III r.	IV r.	V r.
Psihologija s logikom u III r., a u V r. dječja i pedagoška (primjena)	—	—	4	—	2
Opća pedagogika	—	—	—	4	—
Historija pedagogike	—	—	—	—	2
Metodika	—	—	—	2	2
Školski rad	—	—	—	4	6
Školska organizacija i administracija	—	—	—	—	1
Narodna ekonomija i osnovi sociologije	—	—	—	—	2
Vjeronauk	2	2	2	2	2
Narodni jezik	4	4	3	3	3
Živi strani jezik (francuski ili nemački)	3	2	3	3	2
Historija (opšta i narodna)	2	2	2	3	2
Zemljopis	2	2	2	—	1
Prirodopis	3	2	2	2	—
Hemija s tehnologijom	2	2	—	—	—
Fizika	—	2	2	2	—
Matematika	3	3	3	2	—
Higijena	—	—	—	—	2
Poljoprivreda — domaćinstvo	2	1	1	—	—
Crtanje (sa pisanjem u I razredu)	2	3	2	—	—
Pjevanje	1	1	1	1	1
Sviranje	2	2	1	1	—
Ručni rad	2	2	2	—	—
Gimnastika	2	2	2	2	2
Svega satova nedjeljno:	32	32	32	31	30

Prilog 6: Nastavni plan za učiteljsku školu (1939./40.)

Vježbaonica Učiteljske škole vrlo uspješno djeluje. Zbog obrazovnih rezultata koje su učenici postizali, bila je među najboljim šibenskim osnovnim školama.

Rat i okupacija zemlje zahvaćaju i Učiteljsku školu u Šibeniku. «Učiteljska škola u Šibeniku odgajala je poletan i svomu narodu odan učiteljski kadar. Među đacima je kontinuirano postojao aktivan politički rad, te se pratila napredna štampa i literatura. Naročito je to došlo do izražaja u atmosferi stvaranja antifašističkog pokreta i među omladinom.» (Perić, I., 1965, str. 172.). U školi je djelovala i organizacija SKOJ-a. Talijanska uprava je dio postojećih nastavnika uklonila iz službe (ravnatelj Klonimira Škalka uputila u logor) i postavila svoj nastavnički kadar. Učenici su pružali veliki otpor talijanskoj upravi. «Stanje u školi je bilo neizdrživo za talijansku upravu i profesore koji su došli s «Poluotoka», pa je talijanski komandant okruga uputio prijedlog povjereniku prosvjete u Zadru, da se učiteljska škola u Šibeniku ukine.» (Zaninović, M., 1987., str 261.). U školskoj godini 1942./43. Učiteljska škola u Šibeniku je bila zatvorena. Rad škole nastavljen je šk. god. 1943./44., nakon pada Italije. «Rad u toj godini teško se odvijao; škola je davala sliku mučnog životarenja.» (Perić, I., 1965., str. 176.).

U mjesecu studenom 1944. godine u Učiteljsku školi u Šibeniku postavljena je nova uprava, nakon čega su otvorena četiri odjeljenja prvog i drugog razreda te pripravn A i pripravn B razred. Na početku školske godine u školi radi 13 nastavnika, da bi taj broj nešto kasnije porastao na 17 nastavnika. Škola se borila s velikom oskudicom. «Ipak, rad je u ovoj školi postupno napredovao, obrađeno je dosta nastavnog gradiva, održavane su sjednice nastavnčkog zbora, politički i stručni sastanci razrednih aktivista, a održavana su i roditeljska vijeća. (...) Učenicu su bili marljivi, u školi je postojala organizacija USAOH-a, organiziran je rad i učenje u kružocima i dr. Učenici škole davali su i priredbe, zajedno s omladinom gimnazije, sudjelovali su u radnim akcijama i čišćenju grada, skupljali priloge i darove za ranjenike u bolnici i dr.» (Ogrizović, M., 1984., str. 172.). Prvo vrijeme ravnateljica je Draga Kurajica, prof., a zatim Nada Kušer, prof.

Neposredno nakon Drugog svjetskog rata na čitavom prostoru Narodne Republike Hrvatske bio je prisutan velik nedostatak učitelja. U mnogim školama radili su i pomoćni učitelji – tečajci. Godine 1945. na području Hrvatske radi četrnaest učiteljskih škola. Uz postojećih deset, otvorene su još i četiri nove učiteljske. «Ali usporedo s tim nastojanjima započelo je ubrzano školovanje učiteljskih kadrova osnivanjem različitih tečajeva pri učiteljskim školama, kako bi se na taj način dobio što prije potreban učiteljski kadar.» (Ogrizović, M., 1989., str. 135.). I u ovom razdoblju šibenska učiteljska škola uspješno je djelovala.

Školske godine 1945./46. prilike u Učiteljskoj školi u Šibeniku nešto su sređenije. Ravnatelj škole je Pavao Valerijev, prof. Redovno obrazovanje traje

četiri godine. Pored redovnih razrednih odjeljenja u školi postoje i pripravno A i B odjeljenje. Pripravno A odjeljenje pohađali su učenici u dobi od trinaest do sedamnaest godina koji su imali završenu nepotpunu nižu srednju školu i u tom su odjeljenju morali, u skraćenom opsegu, usvojiti nastavni program niže srednje škole, a nakon toga su nastavljali sa školovanjem u učiteljskoj školi. Pripravno B odjeljenje polaze učenici stariji od sedamnaest godina koji su bili u učiteljskoj službi (pomoćni učitelji), a nemaju završenu nižu srednju školu. Poslije završenog pripravnog B razreda upisivali su jednogodišnji pedagoški tečaj. Pedagoški tečaj organiziran je do šk. god. 1949./50. «Za rad u svim oblicima skraćenog i ubrzanog školovanja bio je izdan pravilnik i izrađeni su posebni nastavni planovi i programi. Predavali su profesori učiteljske škole uz svoj redovni rad. Učenici su velikim dijelom uspijevali da nadoknade zaostatke u svom općem obrazovanju učeći sa zalaganjem i poletom.» (Franković, D., 1958., str. 451.).

Školske godine 1947./48. u šibenskoj učiteljskoj školi organiziran je i specijalni razred kojeg su pohađali pomoćni učitelji koji nisu imali završenu učiteljsku školu te se tijekom jedne školske godine završavali na taj način dva razreda. Tako su i pomoćni učitelji dobili odgovarajuću pedagošku spremu.

Školska godina	Broj učenika
1945./46.	234
1946./47.	289
1947./48.	441
1948./49.	263

Prilog 7: Kretanje broja učenika u Učiteljskoj školi u Šibeniku

Od školske godine 1948./49. do 1950./51. u svim učiteljskim školama u Hrvatskoj, pa tako i šibenskoj, organizira se ubrzano školovanje. «Da se što prije popune prazna učiteljska mjesta, nakon što su mnogi stariji učitelji upućeni na rad u novootvorene sedmogodišnje škole, uvedeno je od škol. god. 1948/49. ubrzano školovanje učenika IV. razreda učiteljskih škola, tako da su već poslije prvog polugodišta odlazili na mjesta; praktični dio diplomskog ispita polagali su na kraju školske godine. S time se prestalo, čim su potrebe bile bar donekle podmirene.» (Franković, D., 1958., str. 451.).

Iz podataka Ministarstva prosvjete NR Hrvatske je vidljivo da Učiteljska škola u Šibeniku u šk.god. 1949./50. radi s četiri razredna odjeljenja te jednim pripremnim odjeljenjem. Brojno stanje učenika u Učiteljskoj školi u Šibeniku u odnosu na druge učiteljske škole u Dalmaciji bilo je sljedeće (***) *Godišnjak Ministarstva prosvjete NR Hrvatske za šk. god. 1949./50.*):

Škola	Broj učenika na kraju školske godine 1949./50.								Ukupan broj učenika	Broj odjeljenja	Broj nastavnika
	u redovnim razredima					Svega uč. u pri. r.	Spec. razred	Pedag. tečaj			
	1	2	3	4	Uk.						
Dubrovnik	40	48	37	49	174	31			205	7-1	12
Knin	40	100	27	-	167	62			229	4-2	8
Split	73	133	72	81	359	33	44		436	9-2	18
Šibenik	33	76	36	33	178	28			206	5-1	8
Zadar	37	75	40	56	208	22			230	7-1	12
Ukupno	223	432	212	219	1086	176	44		1306	39	58

Prilog 8: Stanje broja učenika u učiteljskim školama u Dalmaciji (šk. god. 1949./50.)

Nastavni planovi i programi učiteljskih škola tijekom prvih poratnih godina više su se puta mijenjali. Školske godine 1949./50. stupio je na snagu novi nastavni plan i program za učiteljske škole. Taj nastavni plan i program bio je pretrpan činjenicama te s brojnim nedostacima. Prema novom nastavnom planu i programu «se u II. i III. razredu učiteljskih škola istodobno uči opća pedagogija i psihologija, didaktika i specijalne metodike, premda je jasno da bez solidnog predznanja iz psihologije, učenici nisu kadri potpuno shvatiti i usvojiti mnoge postavke opće pedagogije, a naročito didaktike, da bez temeljitog vladanja građom opće didaktike učenici ne mogu savladati materiju specijalnih metodika.» (Šimleša, P., 1951., str. 38.). Ovaj nastavni plan i program bio je prezahtjevan za učenike, a prekrcan i fondom sati, pa je sve to skupa «dovodilo do opterećenosti učenika u nastavi i u izvannastavnim aktivnostima, u radu pionirske organizacije kulturno-umjetničkom radu u školi i izvan škole.» (Ogrizović, M., 1989., str. 137.).

Za cjelokupno ovo razdoblje velik problem predstavljalo je pomanjkanje udžbenika za sve nastavne predmete, posebno za pedagošku grupu predmeta. Prvih nekoliko godina nakon rata dominantna je sovjetska pedagogija te se koriste prijevodi sovjetskih autora (Jesipov, Gončarov: Pedagogika, Jesipov: Elementarna didaktika, Kornjilov: Psihologija, Grudzjev: Pedagogika, Golant i Ganelin: Tabaci iz povijesti pedagogije i dr.). Nakon razlaza s politikom Sovjetskog Saveza (rezolucija Inforbioa), ta se pedagoška literatura pomalo napušta. Počinju se objavljivati radovi domaćih autora (S. Pataki: *Uvod u opću pedagogiju*, Zagreb 1948.) te nešto kasnije kolektivni rad u redakciji S. Patakija: *Opća pedagogija* (Zagreb 1951.), a također i i teorija osnovnoškolske nastave pod nazivom *Metodika*, knjiga 1 i 2 u redakciji P. Šimleše (Zagreb 1951. i 1952.). Na taj su način učenici učiteljskih škola dobili potrebne udžbenike.

Savjet za prosvjetu, nauku i kulturu NR Hrvatske donio je rješenje po kojem od šk. god. 1952./53. školovanje u učiteljskim školama traje pet godina. Novi nastavni plan predviđa dvadeset i jedan nastavni predmet te seminarske grupe prema predmetnim područjima (pedagoška skupina, narodni jezik i književnost, društveno-naučna grupa, prirodno-naučna grupa). U tumačenju novog nastavnog plana i programa stoji sljedeće: «Učiteljske škole imaju posebno mjesto i značenje u našem školskom sistemu, jer imaju zadatak da spremaju narodne učitelje, koji neposredno poslije završetka škole ulaze u život i vrše jednu od najodgovornijih uloga u narodu. (...) Novi nastavni plan i program za učiteljske škole prema zadacima nastave pojedinih predmeta, sadržaju i rasporedu nastavnog gradiva pružao je mogućnosti nastavnicima da uz pravilnu organizaciju nastavno-odgojnog rada u toku petogodišnjeg školovanja učenika uspješno izgrađuju lik narodnog učitelja.» (***) *Nastavni plan i program za učiteljsku školu*, str. 128. i 129.).

Red. broj	PREDMET	R a z r e d				
		I.	II.	III.	IV.	V.
1.	Opća pedagogija	—	—	2	2	2
2.	Povijest pedagogije	—	—	—	—	2
3.	Psihologija i logika	—	—	4	2	—
4.	Metodika i praktične vježbe	—	—	—	5	8
	Seminarski rad iz pedagoške grupe predmeta	—	—	—	—	(2)
5.	Hrvatski ili srpski jezik i književnost	4	4	4	4	4
	Seminarski rad iz narodnog jezika i književnosti	—	—	—	—	(2)
6.	Strani jezik (ruski, engleski, francuski, njemački)	3	2	2	2	2
7.	Osnovi marksističke filozofije	—	—	—	2	—
8.	Osnovi društvenog i državnog uređenja FNRJ	—	—	—	—	2
9.	Povijest	3	2	2	2	2
10.	Zemljopis	2	2	2	—	2
	Seminarski rad iz društveno-naučne grupe predmeta	—	—	—	(2)	—
11.	Prirodopis	2	2	2	2	—
12.	Kemija s osn. mineralogije	3	2	—	—	—
13.	Fizika	—	3	2	2	—
	Seminarski rad iz prirodno-naučne grupe predmeta	—	—	—	(2)	—
14.	Matematika	3	3	2	2	2
15.	Higijena	—	—	—	—	2
16.	Gospodarstvo	—	—	2	1	—
17.	Ručni rad	2	3	—	—	—
	Praktične vježbe iz ženskog ručnog rada	(2)	(2)	(2)	—	—
18.	Nastava muzike	3	3	3	2	—
19.	Crtanje i lijepo pisanje s poviješću umjetnosti	3	3	2	1	—
20.	Tjelesno vježbanje	2	2	2	2	—
21.	Predvojnička obuka	—	2	2	2	2
	Nedjeljno	30	33	33	33	30

Prilog 9: Nastavni plan za učiteljsku školu (1952./53.).

Početak šk. god. 1949./50. novi ravnatelj škole je Pavle Esapović, nastavnik. Od šk. god. 1952./53. pa do 1958. godine dužnost ravnatelja obnaša Božo Stošić. Nakon toga ravnatelji škole su Ante Šupuk, Zdravko Grozdanić, Ivo Livaković i Živko Bjelanović.

Nastavnički kadar Učiteljske škole u Šibeniku kao i vježbaonice više se puta mijenjao. U prilogu 10 donosimo popis nastavnika Učiteljske škole u šk. god. 1954./55. (Čoporda, N. i dr., 1955. str. 750).

<i>Erl Josip</i>	<i>Marinčić Marko hon.</i>
<i>Fulgosi Ana</i>	<i>Mašansker Mario</i>
<i>Janković Miljenko</i>	<i>Pavelka Anka</i>
<i>Jurić dr. Verah hon.</i>	<i>Stošić Božo</i>
<i>Lalić ing. Mile hon.</i>	<i>Šupuk Ante</i>
<i>Marin Ivan hon.</i>	<i>Šupuk Lidija hon.</i>

Prilog 10: Nastavno osoblje Učiteljske škole u Šibeniku na kraju šk. god. 1954./55.

Tijekom pedesetih godina pokazalo se «da i peterorazredne učiteljske škole ne mogu zadovoljiti u pripremanju učitelja, koji se nalazi u složenijim zadacima u školi i društvu. Od učitelja se u novim uvjetima zahtijevalo sve šire opće obrazovanje i temeljitija stručna obveza. (...) Promjene koje su nastale novim nastavnim planom i programom (seminari, provođenje prakse u seoskim školama, rad pripravnika u višim razredima narodne škole, skraćivanje i aktualiziranje nastavnog gradiva, povezivanje nastave općeobrazovnih predmeta s nastavom metodike, polaganje dijela diplomskog ispita na temelju diplomske radnje) nisu u potpunosti zadovoljile, pa se sve više ističe potreba prijelaza na više obrazovanje učitelja u pedagoškim akademijama, a školovanje bi trajalo dvije godine» (Zaninović, M., 1975., str. 63-64.).

Školske godine 1960./61. upisana je posljednja generacija učenika šibenske učiteljske škole koja maturira 1965. godine.

Prelaskom na osmogodišnje osnovno obrazovanje «pošto je donesen Opći zakon o školstvu u FNRJ od 25. lipnja 1958. godine, istaknuta je potreba da se i nastavnički kadar za osnovnu školu obrazuje na drugi način, a to znači na bazi šireg srednjeg općeg obrazovanja, uz potpunije pedagoško, psihološko i stručno obrazovanje. Time se težilo višem obrazovanju nastavnčkog kadra za osnovne škole, koje su u to vrijeme bile produžene na šest i osam godina. Uglavnom, to su i razlozi zašto se prišlo ukidanju učiteljskih škola i viših pedagoških škola u SR Hrvatskoj i osnivanju nove, jedinstvene nastavničke škole – pedagoške akademije.» (Zaninović, M., 1984., str. 174.).

Tradiciju šibenske učiteljske škole nastavlja gimnazija pedagoškog smjera koja svoje učenike usmjerava prema nastavničkom pozivu.

2. UČITELJSKA ŠKOLA U KNINU: RAZVOJ I DJELOVANJE

Učiteljska škola u Imotskom koja je započela s radom školske godine 1946./47. zapala je u ozbiljne teškoće te se tražio način da se teškoće prebrode. «Ova učiteljska škola nije se mogla razviti u potpunu školu (zbog pomanjkanja nastavnog kadra i školskog prostora), te je imala samo dva razreda (I. i II.), a potom su učenici nastavljali školovanje u III razredu učiteljskih škola u Splitu ili Dubrovniku.» (Perić, I., 1965., str. 181.). U takvim uvjetima djelovala je tri školske godine te su nadležna državna tijela donijela odluku da se škola preseli u Knin, gdje je postojao adekvatan prostor koji je za tu namjenu već prije rata bio sagrađen. Tako je Učiteljska škola u Kninu započela s radom šk. god. 1949./50. i djelovala je do šk. god. 1951./52. Dio učenika je u pristigao iz splitske i zadarske učiteljske škole, koje su u to vrijeme bile prekracane. U prvoj radnoj godini Učiteljska škola u Kninu ima tri odjeljenja (dva odjeljenja prvog i drugog razreda te jedno odjeljenje trećeg razreda). U šk. god. 1950./51. škola organizira i pripremni razred. «Zatvaranje kninske učiteljske škole bilo je uvjetovano razlogom što je broj učiteljskog kadra bio već zadovoljavajući, što su ostale dalmatinske učiteljske škole u većim kulturnim centrima mogle zadovoljavati daljnje potrebe za učiteljskim kadrom i što su – s obzirom na vlastitu nastavno-kadrovsku situaciju- mogle u potpunosti odgovoriti tom zadatku.» (Perić, I., 1965., str. 182.). Dužnost ravnatelja obnašali su Nikša Sablić, Jure Oguić i Nikola Knežević. Kao nastavnici djelovali su: Edo Vajnaht, istaknuti pedagog i metodičar, kasnije profesor Pedagoške akademije u Zagrebu, Vladimir Poljak, istaknuti hrvatski pedagog i didaktičar, kasnije profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Vjekoslav Omašić, povjesničar, kasnije profesor na Pedagoškoj akademiji i Filozofskom fakultetu u Splitu, Ante Sekulić, jezikoslovac i dr.

3. PEDAGOŠKA AKADEMIJA U ŠIBENIKU: RAZVOJ I DJELOVANJE

Nova uloga i novo odgojno-obrazovno ustrojstvo osnovne škole te novi trendovi u didaktici i metodici ukazali su na činjenicu da postojeća izobrazba učitelja razredne nastave ne zadovoljava u izvođenju srednjih učiteljskih škola. Taj su stav podržale i postojeće više pedagoške škole koje ostvaruju studijske programe za nastavnike premetne nastave. U različitim projekcijama razvoja sustava izobrazbe učitelja od kraja pedesetih godina navode se nove ustanove – pedagoške akademije koje bi taj problem mogle uspješno riješiti. «Nova društvena uloga i nova programska struktura osmogodišnje škole, zatim mjesto, metode i sredstva izvođenja nastavnog procesa, postavljaju pred nastavnike nove i drugačije zahtjeve: a) u pogledu nivoa i karaktera njihovog općeg obrazovanja, b) u pogledu nivoa i karaktera stručno-pedagoškog obrazovanja, c) u pogledu osobina i znanja koja moraju imati kao društveni radnici (...). Kao pogodni organizacioni oblik

za spremanje takvih nastavnika javlja se pedagoška akademija.» (***) *Prijedlog sistema obrazovanja i odgoja u FNRJ*, 1958., str. 100.).

Idući ususret potrebama odgojno-obrazovne prakse, Narodni odbor Kotara Šibenik donio je u kolovozu 1961. godine odluku kojom se osniva *Pedagoška akademija u Šibeniku*. Pedagoška akademija u Šibeniku započela je s radom u šk. god. 1961./62. To je ujedno bila i prva viša škola u Šibeniku. Kroz kraće razdoblje u kojem je djelovala (do 1966./67.), Pedagoška akademija je opravdala svoje postojanje.

Nastavni plan studija na Pedagoškoj akademiji predstavlja organizacijsku i pedagošku novinu. «Pri određivanju nastavnog plana za pedagoške akademije uzeti su u prvom redu u obzir odgojno-obrazovna struktura, karakter i zadaci osnovne škole. Jedinstvenost osmogodišnje osnovne škole koja je obavezna za sve građane naše zemlje, širina njezinih odgojnih i obrazovnih zadataka, kontinuiranost nastavnog procesa i njezina nova funkcija u sredini u kojoj djeluje – sve je to utjecalo da se postave sasvim određeni zahtjevi u pogledu nastavnog plana pedagoške akademije.» (Franković, i dr. 1962., str. 31.). Nastavni plan sadrži predmete zajedničkog i predmete posebnog studija. Zajednički studij obuhvaća sljedeće predmete: filozofiju, sociologiju, pedagošku i psihološku disciplinu, fizički odgoj i školsku higijenu. Posebni studij ima dva odsjeka: razrednu nastavu i predmetnu nastavu. U prvom se odsjeku osposobljavaju nastavnici razredne nastave, dok se u drugom odsjeku osposobljavaju nastavnici predmetne nastave. Nastavni plan pedagoške akademije donosi se u Prilogu 11a i 11b (prema Franković, D., Svilokos, B. i Fučijaš, Đ. /1962./, str. 35.).

PREDMETI	SEMESTAR			
	I.	II.	III.	IV.
a) Zajednički studij				
Filozofija	2	2		
Sociologija	4	4		
Pedagogija				
Opća pedagogija	2	2	2	
Historija pedagogije			2	2
Didaktika		4	2	
Psihologija	2	2	2	2
Fizički odgoj i školska higijena	2	2	1	1
b) Posebni studij				
Metodika razredne nastave s praktičnim vježbama	6	8	12	14
Kultura usmenog i pismenog izraza s dječjom literaturom	2	2	1	1

Likovni odgoj	2	1	1	1
Muzički odgoj				
Izborni predmet s metodikom i praktičnim vježbama	6	6	8	8
c) Strani jezik (fakultativno)	(2)	(2)	(2)	(2)
d) Prdvojnička obuka	*	*	*	*

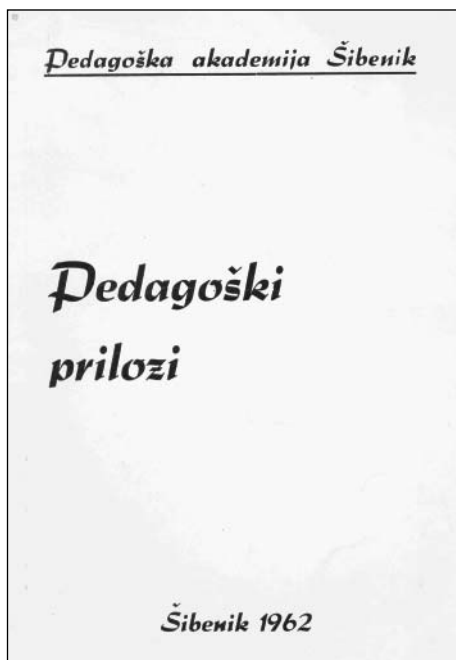
*Prilog 11a: Nastavni plan studija na pedagoškoj akademiji
I. odsjek – razredna nastava*

PREDMETI	SEMESTAR			
	I.	II.	III.	IV.
a) Zajednički studij				
Filozofija	2	2		
Sociologija	4	4		
Pedagogija				
Opća pedagogija	2	2	2	
Historija pedagogije			2	2
Didaktika		4	2	
Psihologija	2	2	2	2
Fizički odgoj i školska higijena	2	2	1	1
b) Posebni studij				
Izborni premet(i) s metodikom i praktičnim vježbama	16	16	21	23
Osnovi metodike razredne nastave	2	2	2	2
c) Strani jezik (fakultativno)	(2)	(2)	(2)	(2)
d) Predvojnička obuka	*	*	*	*

*Prilog 11b: Nastavni plan studija na pedagoškoj akademiji
II. odsjek – predmetna nastava*

U prvoj školskoj godini Pedagoška akademija u Šibeniku organizira i izvodi nastavu na redovitom i izvanrednom studiju. Zastupljene su sljedeće studijske grupe:

- razredna nastava – hrvatskosrpski jezik,
- razredna nastava – matematika,
- hrvatskosrpski jezik i historija,
- hrvatskosrpski jezik i geografija,
- historija i geografija,
- matematika i fizika i
- fizička kultura.

Prilog 12: Naslovna stranica Zbornika Pedagoške akademije u Šibeniku (prvi svezak)

U šk. god. 1965./66. na Pedagoškoj akademiji u Šibeniku otvoren je jednopredmetni studij razredne nastave. Iste su godine zastupljene sljedeće studijske grupe:

- razredna nastava (jednopredmetni studij), I. godina
- razredna nastava – hrvatskosrpski jezik, II. godina
- razredna nastava – matematika, II. godina
- hrvatskosrpski jezik i historija, I. i II. godina
- hrvatskosrpski jezik i geografija, I. i II. godina
- historija i geografija, I. i II. godina
- engleski jezik, I. i II. godina
- matematika i fizika, I. i II. godina
- fizička kultura, I. i II. godina.

Na Pedagoškoj akademiji u Šibeniku tijekom šk. god. 1966./67. rade sljedeći nastavnici (prema Zaninović, M., 1984., str. 179.):

Br.	Ime i prezime	Status nastavnika	Zvanje	Predmeti - studijska grupa
1.	Lazar Aksić	stalni nastavnik	prof. više škole	opća pedagogija, didaktika
2.	Živko Bjelanović	stalni nastavnik	prof. više škole (direktor)	hrvatskosrpski jezik
3.	Frane Dujmović	stalni nastavnik	prof. više škole	geografija
4.	Tomislav Erak	stalni nastavnik	prof. više škole	historija
5.	Marko Marinčić	stalni nastavnik	prof. više škole	matematika
6.	Nevenka Matković	stalni nastavnik	prof. više škole	matematika
7.	Ruža Niemčević	stalni nastavnik	prof. više škole	hrvatskosrpski jezik
8.	Milivoj Petković	stalni nastavnik	prof. više škole	fizička kultura
9.	Jere Šižgorić	stalni nastavnik	prof. više škole	fizika
10.	Ante Šupuk	stalni nastavnik	prof. više škole	hrvatskosrpski jezik
11.	Ivo Tošić	stalni nastavnik	prof. više škole	filozofija, psihologija, metodika
12.	Ante Zorić	stalni nastavnik		engleski jezik
13.	Dr. Ante Kalogjera	vanjski suradnik		metodika nastave geografije
14.	Petar Mišura	vanjski suradnik		predvojnička obuka
15.	Vitimir Peričin	vanjski suradnik		metodika likovnog odgoja
16.	Ante Petrić	vanjski suradnik		metodika fizičkog odgoja
17.	Dr. Stjepan Sirovica	vanjski suradnik		osnove sportske medicine
18.	Stanko Viličić	vanjski suradnik		metodika muzičkog odgoja
19.	Živana Vučić	vanjski suradnik		kolegiji fizičke kulture

Prilog 13: Nastavno osoblje Pedagoške akademije u Šibeniku

Broj diplomiranih studenata na Pedagoškoj akademiji u Šibeniku donosi se u Prilogu 14 (prema Zaninović, M., 1984., str. 178.).

Studijska grupa	Broj diplomiranih
Hrvatskosrpski jezik – metodika razredne nastave	7
Hrvatskosrpski jezik – historija	18
Hrvatskosrpski jezik – geografija	13
Historija – geografija	50
Matematika – metodika razredne nastave	8
Matematika – fizika	24
Razredna nastava	7
Engleski jezik	6
Fizička kultura	29
Ukupno	162

Prilog 14: Broj diplomiranih studenata na Pedagoškoj akademiji u Šibeniku

Pedagoška akademija u Šibeniku prestala je s radom u rujnu 1967. godine. «Skupština općine Šibenik donijela je na sjednici početkom srpnja 1967. god. odluku da Pedagoška akademija prestane s radom krajem rujna 1967. god. U sljedećoj školskoj godini dio studenata se nastavio školovati u pedagoškim akademijama u Splitu i Zadru, kao i drugim akademijama širom SR Hrvatske prema mogućnostima i uvjetima studija.» (Zaninović, M., 1984., str. 178.). Razlog prestanka rada Pedagoške akademije u Šibeniku bio je financijske prirode. Naime, Pedagoška akademija u Šibeniku, kao i ostale pedagoške akademije u Hrvatskoj trebale su na lokalnoj razini iznaći načine financiranja svoje djelatnosti. Kako je tadašnja Općina Šibenik imala određene financijske teškoće, došlo je do ukidanja šibenske Akademije. Na taj je način grad Šibenik ostao bez jedine više škole (vidi prilog 15).

4. UČITELJSKI TEČAJEVI

U razdoblju od 1941. do 1945. godine organi antifašističke vlasti organiziraju učiteljske tečajeve koji rade prema uputama koje je donio Prosvjetni odjel ZAVNOH-a. Na području Šibensko-kninske županije bilo je organizirano više učiteljskih tečajeva.

Na području Kotara Šibenik organiziran je učiteljski tečaj koji je započeo s radom u srpnju 1944. godine u selu Ložnica. Trajao je petnaest dana. Učiteljski tečaj su vodili Ante Blaženčić i Vica Batinica, prosvjetni referenti Okružnog NOO za Šibenik. Polaznice tečaja već su bile raspoređene na učiteljska mjesta, a kako nisu imale nikakvu pedagošku naobrazbu na tečaju su dobile osnovne upute za rad u nastavi.

Na području Kotara Knin organiziran je učiteljski tečaj koji je započeo s radom 27 listopada 1944. godine u selu Ervenik, a nakon toga se seli u selo Širitovce. Trajao je četiri mjeseca. Polaznici tečaja pretežno su bili omladinci iz vojnih jedinica. Tečaj je radio u vrlo teškim materijalnim i pedagoškim uvjetima. Završio je s radom 10. ožujka 1945. godine u Drnišu.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Učiteljska učilišta u Šibensko-kninskoj županiji – Učiteljska škola u Šibeniku, Učiteljska škola u Kninu, Pedagoška akademija u Šibeniku te različiti učiteljski tečajevi, za svog su djelovanja opravdala svoje postojanje. Nastavni planovi i programi učiteljskih učilišta mijenjali su se i usavršavali tijekom vremena u skladu s općedruštvenim razvojem te razvojem obrazovne teorije i prakse. Tijekom svog višegodišnjeg djelovanja, učiteljska učilišta su ispunila svoju časnu misiju – odgojile su generacije i generacije učitelja i nastavnika. Pored tog zadatka, navedena učilišta razvijala su pedagošku teoriju i praksu te doprinijela kulturnom razvoju svoga kraja. Brojni nastavnici učiteljskih učilišta ostat će zapaženi kao autori školskih udžbenika, priručnika, znanstvenih i stručnih knjiga i članaka. I mnogi učenici navedenih učilišta ostat će zapaženi kao nosioci naprednih pedagoških ideja.

Prilog 15: Obrazloženje stava Saveza studenata Pedagoške akademije u Šibeniku povodom prestanka rada Akademije¹. (Vidjeti faksimil Zaključaka na idućim stranicama.)

¹ Zaključci iz osobne dokumentacije prof. dr. sc. Šime Pilića, koji me na taj dokument i upozorio. Ovdje objavljujemo faksimil.

Na Izvanrednoj skupštini Saveza studenata Pedagoške akademije Šibenik koja je održana 21.7.1967. i koja je sazvana na osnovu Statuta Saveza studenata Jugoslavije nakon svestrane diskusije o problematici Pedagoške akademije Šibenik doneseni su ovi:

Z A K L J U Č C I

1. Studenti Pedagoške akademije Šibenik bili su dobre upeznati s tekevim diskusije oke reorganizacije školske mreže u općini Šibenik a posebne o koncepciji reorganizacije djelatnosti akademije i o pretvaranju ove ustanove u nastavni centar jedne razvijene akademije. Budući da je nastavni centar bila perspektiva svih onih gradova u kojima pedagoška akademija nije oćijenjena kao nužna za redovan studij, budući da bi u okviru nastavnog centra mogli nesmetano dovršiti studij svi studenti koji su studij započeli u Šibeniku, nije bile mjesta ni prigovorima ni reagiranjima studenata kao što se ni Savjet Akademije nije protivio prijedlegu Komisije.

Kako Skupština općine Šibenik nije dohijela odluku u skladu s prijedlegom Komisije, Savez studenata Akademije odlučio je da reagira na odluku i nakon njezina usvajanja jer te nije mogao učiniti ranije. Studente posebne zabrinjava što je odluka donesena protiv interesa studenata i što se prilikom donošenja odluke nisu imali na umu teški socijalni i ekonomski problemi studenata. Zato je potrebno da se u ovom dokumentu ukaže na njih.

Najveći broj studenata ove Akademije potječe od roditelja radnika, penzionera i zemljeradnika. Od 231 studenta koliko ih se upisale ove školske godine u sve studijske grupe na redovan i izvanredan studij 72 su djeca radnika, 75 zemljeradnika, 54 penzionera, 24 nižih službenika, a same 6 studenata po socijalnoj strukturi ima nešto povoljniji položaj zbog boljeg materijalnog stanja roditelja. Svi ovi studenti su izabrali

Šibenik za mjeste studija jer im roditelji nisu bili u stanju da izdržavaju djecu u skupim centrima i na studiju koji dugo traje.

Odluka Skupštine Šibenik da Akademija prestaje s radom 30.9.1967. i da studenti koji su upisani na ovu Akademiju a nisu dovršili studij dovrše studij na nekoj drugoj akademiji ozbiljne dovedu u pitanje nastavak studija velikog broja studenata. Pogotovo u teškom položaju su studenti (a to je najveći broj redovnih studenata), koji su korisnici studentskog kredita jer neće biti u stanju da zbog premjene mjesta studija, premjene nastavnika, nastavnih programa i nastavnih planova dovrše studij u roku koji je određen ugovorom između studenata i Fonda za kreditiranje studenata.

Zbog ovih nesumnjive ozbiljnih problema trebale bi mijenjati odluku Skupštine općine Šibenik broj 8808/1-ZS-1967.

2. Ne ulazeći u raspravu o tome da li je Šibeniku potrebna Akademija onakva kakva postoji sada ni u potrebu da na terenu općine Šibenik, općine Drniš i općine Knin postoji nastavni centar za čitav niz složenih zadataka na stručnom i pedagoškom usavršavanju nastavnika na duži rok, respektirajući mišljenja društveno-političkih radnika da nam takva ustanova ni u jednom ni u drugom vidu nije potrebna u sadašnjoj situaciji, zalažemo se za dva moguća rješenja. Oba rješenja vode znatno više računa o studentima koji su zapečeli studij u Šibeniku:

- a) Da Pedagoška akademija u ovom Šibenik postoji kao ustanova još tri semestra da bi studenti u ovom zakonskom roku određenom u Statutu Pedagoške akademije Šibenik mogli dovršiti zapečeti studij u svojoj ustanovi, po planu i programu po kojem su upisani na određene studijske grupe i kod nastavnika koji su im predavali u teku studija.

Prihvatljive bi bile i rješenja da Akademija postoji još 2 semestra, dok ne završe redovnu nastavu de apselviranja sadašnji studenti I godine.

- 3 -

U ovom bi vremenu završili studij svi sadašnji absolventi kojih ima oko 200 čime bi se u znatnoj mjeri smanjili poslovi ove ustanove, a ovaj teren deficitaran u nastavniciima svih profila znatno ranije došao do potrebnih nastavnčkih kadrova.

Bezbolnije bi se rješavali s odlukom ovakva karaktera i problemi radnika Akademije a i polovina školskega prostora Akademije mogla bi se koristiti za potrebe neke druge škole u gradu.

- b) Da Pedagoška akademija postoji kao samostalna ustanova još jedan semestar, do kraja februara 1968.godine. Rok od 7 mjeseci bio bi dovoljan da svi studenti koji su absolvirali završe studij u Akademiji Šibenik i da studenti II godine koji bi studirali ili u Zadru ili u Splitu polažu u svojoj ustanovi one ispite koje su odslušali u Pedagoškoj akademiji Šibenik.

Ovakvo bi se rješenje i financijski isplatilo jer Skupština općine Šibenik ne bi snosila troškove ispita za djelatnost akademija u Zadru i Splitu za studente koji su zapečeli studij u Šibeniku. Nastavnici Pedagoške akademije Šibenik bi sve ove poslove obavljali kao svoju obavezu u otkaznom roku koji je za sve nastavnike Akademije 6 mjeseci.

Školski prostor Akademije mogla bi u potpunosti koristiti II osnovna škola jer bi se svi ispiti mogli obavljati tako da ne remete redovnu nastavu osnovne škole.

3. Ako Skupština općine Šibenik ostane pri svojoj ranijej odluci, onda bi trebale ozbiljno povesti računa s onim studentima koji ne bi bili u stanju da nastave studij u Zadru ili u Splitu zbog materijalnog stanja roditelja ili zbog malog kredita ili stipendije.

Zahtjevamo da se pomne ispitaaju svi takvi slučajevi i da Skupština općine Šibenik, kao i Skupština općine Brniš i Skupština općine Knin, pruži pomoć takvim studentima u obliku stipendija, kredita ili socijalne pomoći, eventualno s obavezom ili bez obaveze.

./.

4. Zahtjevamo da Skupština općine Šibenik razmetri ove zaključke prije početka šk.g. 1967/68. i da uz ostale elemente pive računa o interesima 450 studenata koje je odluka donesena na posljednjoj sjednici dovela u izvanredne težak položaj.

Mislime da ne bi trebale dokazivati da rješavajući problem studenata i studija na Pedagoškoj akademiji Šibenik rješavamo i vrlo velike probleme nastavnog kadra na teritoriju ovih naših triju općina.

Tražimo da se na sjednicu na kojoj će se razmatrati ovaj problem pozovu predstavnici Saveza studenata Pedagoške akademije Šibenik.²

Savez studenata
Pedagoške akademije Šibenik

² Predstavnici studenata nisu pozvani na tu sjednicu Skupštine općine Šibenik.

Zaključci su prihvaćeni na Zboru studenata u radu kojega su masovno sudjelovali i redovni i izvanredni studenti. Zbor je, budući da se u srpnju ne održavaju predavanja, sazvan putem oglasa u dnevnim novinama (Večernji list, Vjesnik i dr.).

Osnova Zaključaka - koju je izložila tročlana delegacija studenata (M. Ožegović, B. Suman i M. Vukušić) - podržana je prethodno i u Sveučilišnom odboru Saveza studenata u Zagrebu. Predsjednica Sveučilišnog odbora bila je tada V. Gudelj-Velaga.

6. LITERATURA

1. Berić, D. (1964.): *Školstvo Šibenika i njegove okolice u prošlosti* (separat), Biblioteka Školskog vjesnika, Split.
2. Blaženčić, A. (1976.): Razvoj osnovnog školstva u SR Hrvatskoj od oslobođenja do stvaranja jedinstvene osmogodišnje škole, u: Koletić, M. i dr. /red./: *Trideset godina naše pedagogije i školstva*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, str. 58-68.
3. Božičević, M. (1944.): *Hrvatsko učiteljstvo u narodu*, Nakladni odjel Hrvatske državne tiskare, Zagreb.
4. Božičević, M. (1952.): Uz nacrt nastavnog programa pedagoške skupine predmeta, *Pedagoški rad*, vol. 6(06): 290-291.
5. Čop, M. (1990.): Sustav obrazovanja učitelja i nastavnika u SR Hrvatskoj u razdoblju revolucionarnog etatizma, *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, vol. 23 (01): 37-45.
6. Čoporda, N. i dr. /red./ (1955.): *Školski propisi i popis općeobrazovnih škola u NR Hrvatskoj*, Školska knjiga, Zagreb.
7. *** (1930.): *Izveštaj za školsku 1929./30. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
8. *** (1931.): *Izveštaj za školsku 1930./31. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
9. *** (1933.): *Izveštaj za školsku 1932./33. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
10. *** (1934.): *Izveštaj za školsku 1933./34. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
11. *** (1935.): *Izveštaj za školsku 1934./35. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
12. *** (1936.): *Izveštaj za školsku 1935./36. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
13. *** (1937.): *Izveštaj za školsku 1936./37. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
14. *** (1938.): *Izveštaj za školsku 1937./38. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
15. *** (1939.): *Izveštaj za školsku 1938./39. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
16. *** (1940.): *Izveštaj za školsku 1939./40. godinu*, Državna učiteljska škola, Šibenik.
17. Franković, D. /red./ (1958.): *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb.

18. Franković, D., Pregrad, Z. i Šimleša, P. /ur./ (1963.): *Enciklopedijski rječnik pedagogije*, Matica hrvatska, Zagreb.
19. Franković, D., Svilokos, B. i Fučijaš, Đ. (1962.): Organizacija pedagoške akademije, *Pedagoški rad*, vol. 16 (5-6). 180-197.
20. Franković, D., Svilokos, B. i Fučijaš, Đ. (1962.): *Pedagoška akademija*, Školska knjiga, Zagreb.
21. *** (1940.): *Godišnjak Banske vlasti Banovine Hrvatske za 1939./40.* (nakladnik nije naveden)
22. *** (1950.): *Godišnjak Ministarstva prosvjete NR Hrvatske za šk. god. 1949./50.*, Školska knjiga, Zagreb.
23. Godler, Lj. (1947.): Metodika s praktičnim vježbama u učiteljskoj školi, *Pedagoški rad*, vol. 2 (9-10): 553-564.
24. Jakopović, S. (1984.): *Pokret radne škole u Hrvatskoj*, Školske novine, Zagreb.
25. Koletić, M., Ogrizović, M, Puževski, V. i Vrgoč, H. (1976.): *Trideset godina naše pedagogije i školstva*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb.
26. Leko, I. (1961.): *Novi školski sistem*, Školska knjiga, Zagreb.
27. Leko, I. (1966.): *Osnove sistema školstva i obrazovanja*, Školska knjiga, Zagreb.
28. Leko, I. (1969.): *Velike revolucije i obrazovanje*, Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije, Beograd.
29. Ležaić, M. (1922.): *Prošlost i sadašnjost osnovne nastave u Dalmaciji*, Jugoslovenska knjižara A. Žeželj, Split.
30. *** (1952.) Nacrt nastavnog plana i programa iz opće pedagogije, povijesti pedagogije i metodike za petogodišnju učiteljsku školu, *Pedagoški rad*, vol. 6 (2-3): 122-135.
31. *** (1931.): Nastavni plan i program za učiteljske škole, *Prosvetni glasnik Ministarstva prosvete*, posebni broj.
32. *** (1949.): *Nastavni plan i program za učiteljsku školu*, Ministarstvo za nauku i kulturu FNRJ, Beograd.
33. *** (1952.): *Nastavni plan i program za učiteljsku školu*, Savjet za prosvjetu, nauku i kulturu NR Hrvatske, Zagreb.
34. Ogrizović, M. (1975.): *Razvitak školstva na oslobođenom teritoriju Hrvatske 1941.- 1945.*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb.
35. Ogrizović, M. (1984.): *Školstvo i prosvjeta u Dalmaciji za vrijeme NOB*, Školske novine, Zagreb.
36. Ogrizović, M. (1989.): *Prilozi nacionalnoj povijesti pedagogije*, Školske novine, Zagreb.
37. *** (1989.): *Pedagoška enciklopedija*, sv. 1 i 2, Potkonjak, N. i Šimleša, P. /ur./, Školska knjiga, Zagreb i dr.
38. *** (1962.): *Pedagoški prilozi*, Radovi nastavnika i suradnika Pedagoške akademije u Šibeniku, Pedagoška akademija, Šibenik.

39. *** (1963.): *Pedagoški prilozi*, Radovi nastavnika i suradnika Pedagoške akademije u Šibeniku, Pedagoška akademija, Šibenik.
40. Pataki, S., Tkalčić, M., Defrančeski, A. i Demarin, J. (1939.) *Pedagogijski leksikon*, Minerva, Zagreb.
41. Perić, I. (1965.): Razvitak i djelovanje učiteljskih škola u Dalmaciji, *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, vol. 2 (01): 155-184.
42. Perić, I. (1975.): Pregled razvitka osnovnog školstva u Dalmaciji od njegovih početaka do 1918. godine, u: Kastropil, I. /ur./: *Odgov i osnovno obrazovanje u Dalmaciji 1975. godine*, *Školski vjesnik*, posebno izdanje, str. 25-39.
43. Peruško, T. (1961.): Položaj pedagoških akademija u sistemu visokoškolskih studija, *Pedagoški rad*, vol. 15 (3-4): 120-127.
44. *** (1958.): *Prijedlog sistema obrazovanja i odgoja u FNRJ*, Kultura, Beograd.
45. Strugar, V. i Vrgoč, H. (2001.): *Doprinos pedagogiji i školskoj praksi, Sto četrdeset godina časopisa Napredak 1859. – 1999.*, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb.
46. Svilokos, B. (1950.): Organizacija praktičnog školskog rada u učiteljskoj školi, *Pedagoški rad*, vol. 5 (3-4): 187-192.
47. Svilokos, B. (1952.): O nastavnom planu i programu za učiteljske škole, *Pedagoški rad*, vol. 7 (35-6): 183-192.
48. Svilokos, B. (1952.): Razvitak učiteljskih škola kao pedagoških centara i dosadašnja iskustva u njihovu radu, *Pedagoški rad*, vol. 7 (3-4): 97-108.
49. Šimleša, P. (1951.): *Uzroci formalizma u znanju učenika*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb.
50. Škalko, D. (1946.): Dopunsko školovanje pomoćnih učitelja, *Pedagoški rad*, vol. 1 (02): 158-155.
51. Škalko, K. (1956.): Posljednji dani naše učiteljske škole, u: *Zbornik Učiteljske škole u Zadru*, Učiteljska škola, Zadar, 108-114.
52. Šupuk, A. (1962.): Prva godina rada Pedagoške akademije u Šibeniku, u: *** *Pedagoški prilozi*, Radovi nastavnika i suradnika Pedagoške akademije u Šibeniku, Pedagoška akademija, Šibenik, str. 5-16.
53. *** (1952.): *Školstvo u FNRJ*, Ministarstvo za nauku i kulturu FNRJ, Beograd.
54. Vrgoč, H. (2007.): *Naših sto trideset pet godina*, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb.
55. Zanimović, M. (1975.): Osnovne i učiteljske škole u Dalmaciji od 1918. do 1958. godine, u: Kastropil, I. /ur./: *Odgov i osnovno obrazovanje u Dalmaciji 1975. godine*, *Školski vjesnik*, posebno izdanje, str. 40-64.

56. Zaninović, M. (1978.): Razvoj školskih ustanova za izobrazbu nastavničkih kadrova na sjevernodalmatinskom području, u: *Zbornik radova Pedagoške akademije u Zadru*, Pedagoška akademija, Zadar, str. 233-245.
57. Zaninović, M. (1979.): *Iz prošlosti školstva Dalmacije*, Školske novine, Zagreb.
58. Zaninović, M. (1979.): *O školstvu u Zadru i njegovu kraju*, Narodni list, Zadar.
59. Zaninović, M. (1980.): Školstvo u Šibeniku i okolici od 1921. do 1941. (I. dio), *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, vol. 13 (01): 65-78.
60. Zaninović, M. (1982.): Školstvo u Šibeniku i okolici od 1921. do 1941. (II. dio), *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, vol. 15 (01): 5-26.
61. Zaninović, M. (1984.): *Školstvo u Šibeniku* i okolici, Školska knjiga, Zagreb.
62. Zaninović, M. (1985.): Profesor Klonimir Škalko, *Radovi – Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Filozofski fakultet, Zadar, str. 245-260.
63. Zaninović, M. (1987.): Školstvo i prosvjeta na anektiranom području Dalmacija pod Italijom od 1941. do 1945., *Radovi – Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Filozofski fakultet, Zadar, str. 249-266.
64. Zaninović, M. (1990.): Obnavljanje i rad nižih i srednjih škola u Dalmaciji u nakon oslobođenja (šk. god. 1944./45.), *Radovi – Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Filozofski fakultet, Zadar, str. 247-267.
65. Žalac, T. (1983.): *Napredni pokreti i organizacije prosvjetnih radnika u Hrvatskoj 1865. – 1981.* Pedagoško-književni zbor, Zagreb.
66. Žalac, T. (1988.): *Škola u ratu i revoluciji*, Školska knjiga, Zagreb.
67. Rasprave i kraći napisi u časopisima: *Napredak* (Zagreb), *Savremena škola* (Zagreb), *Narodna prosvjeta* (Zagreb), *Pedagoški rad* (Zagreb), *Školski vjesnik* (Split), *Život i škola* (Osijek), *Bilten Zavoda za unapređivanje nastave i općeg obrazovanja NR Hrvatske* (Zagreb), *Anali za povijest odgoja* (Zagreb), *Savremena škola* (Beograd), *Pedagogija* (Beograd).

Branimir MendešUDC: 371(091) (497.5 Šibensko-kninska županija)
Review paper**DEVELOPMENT AND WORK OF TEACHER-TRAINING
INSTITUTIONS IN THE ŠIBENIK-KNIN COUNTY**

Summary: *The paper presents an outline of development and work of teacher-training institutions in the Šibenik-Knin County: Teacher-training school in Šibenik, Teacher-training school in Knin and Pedagogical Academy in Šibenik. The teacher-training school has educated teachers for the work in junior and senior classes of primary school, while the pedagogical academy has been aimed at educating teachers for the needs of junior classes of primary school, the so-called primary teaching, as well as teachers for the needs of senior classes of primary school, the so-called secondary teaching. Apart from these institutional forms for the training of teachers, the paper presents the work of teacher-training courses. The teacher-training school in Šibenik, the teacher-training school in Knin, the pedagogical academy in Šibenik, as well as different teacher-training courses have greatly contributed to the development of educational system in the Šibenik–Knin County.*

Key words: *Teacher-training school in Šibenik, Teacher-training school in Knin, Pedagogical academy in Šibenik, teacher-training courses, primary education, teacher-training*

Branimir Mendeš

UDC: 371(091) (497.5 Šibensko-kninska županija)
Lavoro chiaro

SVILUPPO E AZIONE DI SCUOLE MAGISTRALI IN COMITATO DI SEBENICO-TENIN

Riassunto: *Il lavoro porta la presentazione dello sviluppo e dell'azione delle scuole magistrali nel comitato di Sebenico-Tanin: La scuola magistrale a Sebenico, La scuola magistrale a Tanin e Accademia pedagogica a Sebenico. La scuola magistrale aveva istruito i maestri per lavorare nelle classi inferiori della scuola elementare. L'Accademia pedagogica aveva istruito gli insegnanti per le necessità delle classi inferiori e superiori della scuola elementare. Accanto alle forme istituzionali delle forme citate dell'educazione degli insegnanti, si espongono anche il lavoro di corsi degli insegnanti. Con la sua operosità, La scuola magistrale a Sebenico, La scuola magistrale a Tanin, L'Accademia pedagogica a Sebenico, come tanti corsi dell'insegnamento danno il gran contributo allo sviluppo dell'istruzione pubblica su tutto il terreno del Comitato di Sebenico-Tanin.*

Parole chiave: *Scuola magistrale a Sebenico, Scuola magistrale a Tanin, Accademia pedagogica a Sebenico, corsi d'insegnamento, istruzione pubblica elementare, educazione d'insegnanti.*